

Oslo, 18.09.2026

Handelskampanjen støtter at regjeringen vil innføre et forbud mot handel med israelske bosetninger i Palestina. Dette er et viktig initiativ, og det er positivt at det tas konkrete grep med rettslig bindende restriksjoner for å hindre at norske aktører bidrar økonomisk til å opprettholde de ulovlige israelske bosetningene i Palestina.

Handelskampanjen legger folkeretten og internasjonale domstolars avgjørelser, samt OECD og FNs retningslinjer for ansvarlig næringsliv til grunn for vår vurdering av lovforslaget.

Vi skriver først noen overordnede kommentarer, før vi går inn på konkrete deler av loven og våre konkrete anbefalinger til regjeringen.

Overordnede kommentarer

Handelskampanjen ser positivt på at det nå knyttes rettslige bindende restriksjoner til det som tidligere kun var en fraråding mot handel og næringssamarbeid med israelske bosetninger (mars 2024) og handel og næringssamarbeid som støtter opp om Israels ulovlige tilstedeværelse i Palestina (oktober 2024). Loven har en viktig symbolverdi, da den gir et klart signal om at Norge ikke aksepterer at norske aktører, bevisst eller ubevisst, bidrar til å opprettholde et system som bryter med grunnleggende menneskerettigheter.

Lovutkastet er en oppfølging av den rådgivende uttalelsen fra Den internasjonale domstolen (ICJ) av 19. juli 2024. Domstolen konkluderte med at Israels fortsatte tilstedeværelse i det okkuperte palestinske territoriet er folkerettsstridig, og understreket at tredjestater har en selvstendig plikt til å innrette nasjonal politikk og regelverk slik at økonomiske, finansielle og institusjonelle forbindelser ikke bidrar til å opprettholde den ulovlige situasjonen.

Lovforslaget representerer et viktig skritt i riktig retning, men er etter vår vurdering for snevert utformet. De israelske bosetningene er en sentral og alvorlig del av det folkerettsbruddet domstolen beskriver, men de utgjør ikke den ulovlige situasjonen i sin helhet. Når reguleringen begrenses til virksomhet med direkte tilknytning til bosetningene, risikerer man å adressere ett uttrykk for folkerettsbruddet uten samtidig å fange opp de bredere økonomiske strukturene og forbindelsene som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige tilstedeværelse i det okkuperte territoriet. Loven vil heller ikke adressere den israelske stats ansvar for folkerettsbruddet.

Lovens formål må være å følge opp de forpliktelsene ICJ har påpekt, og da bør virkeområdet ta utgangspunkt i den ulovlige situasjonen som helhet. Reguleringen bør derfor ikke avgrenses til aktivitet som kan knyttes direkte til bosetningene, men innrettes slik at den i større grad motvirker økonomiske bidrag til opprettholdelsen av den folkerettsstridige situasjonen som domstolen har identifisert.

Videre mener Handelskampanjen at handelsforbudet ikke er nok til å imøtegå folkerettens krav om at stater ikke skal bistå eller medvirke til ulovlige handlinger begått av andre stater. For at Norge skal opptre i tråd med folkeretten er det derfor nødvendig med mer omfattende tiltak som er rettet mot den israelske staten og adresserer dens systematiske menneskerettighetsbrudd i Palestina.

Handelskampanjen anbefaler derfor at regjeringen også tar i bruk handelspolitiske virkemidler rettet mot den israelske staten ved å arbeide for: suspensjon av EFTA-Israel-avtalen og suspensjon av Israels *most favored nation*-behandling, (Bestevilkårsprinsippet, MFN) i WTO.

Spesifikke punkter i lovforslaget

Innførsel av varer – opprinnelsesreglene (§ 1)

Bruken av ikke-preferensielle opprinnelsesregler innebærer at forbudet knyttes til et teknisk tollrettslig system som ikke er utviklet for å identifisere økonomiske bidrag til folkerettsstridige forhold.

Dette skaper to strukturelle problemer: For det første kan varer produsert i bosetningene falle utenfor forbudet dersom tilstrekkelig bearbeiding skjer utenfor bosetningene, selv om råvareuttak, arbeidskraft og grunnleggende verdiskaping skjer i bosetningene. For det andre åpner modellen for enkle tilpasninger i produksjonskjeden, hvor kun siste ledd flyttes utenfor bosetningene. Dette innebærer at forbudet i praksis kan omgås uten reell endring i underliggende økonomisk aktivitet.

Formuleringen «opprinnelse i» er svak. Som forklart i merknadene i høringsnotatet (kap 15, s. 16) vil varer som bearbeides i tilstrekkelig grad utenfor bosetningene, ikke rammes av loven, og appelsiner som presses til juice i Israel, holdes fram som en vare som ikke rammes. Dette mener vi er en alvorlig svakhet ved loven som gjør at den kun i begrenset grad vil formå å oppnå formålet med loven, som er å hindre økonomiske bidrag til bosetningene. Loven har dermed i praksis en svakere ordlyd enn både FN og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, som begge tar utgangspunkt i selskapenes økonomiske virksomhet.

Handelskampanjen vurderer at lovforslaget i praksis vil omfatte færre produkter enn regjeringens anbefalinger fra mars og oktober 2024. Dette fordi regjeringens fraråding gjelder enhver form for økonomisk aktivitet som støtter opp om og opprettholder Israels ulovlige tilstedeværelse i Palestina, mens departementet i lovforslaget legger opp til at handelsforbudet kun skal gjelde *varer* med opprinnelse i okkuperte områder, i stedet for alle produkter og tjenester (også om de er produsert i Israel) fra *selskaper* som har økonomisk aktivitet på okkuperte områder. Dette gjør at loven i praksis kun i begrenset grad vil kunne oppnå formålet med loven, som definert i Stortingets anmodning til regjeringen i juni 2025 om å «utrede og innføre et forbud mot handel og annen næringsvirksomhet med selskaper som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige okkupasjon av palestinske områder».

Forbud mot kjøp og salg av eiendom i de israelske bosetningene i Palestina (§ 2)

Handelskampanjen vurderer at det er en uhensiktsmessig avgrensning i bestemmelsen da den ikke også omfatter indirekte eierskap gjennom investeringer i selskaper som eier, utbygger, forvalter eller

finansierer eiendom i de israelske bosetningene i Palestina. Dette gjør igjen at loven ikke vil ramme *økonomisk aktivitet* som bidrar til opprettholdelsen av de ulovlige bosetningene.

Investeringer og eierandeler (§ 4)

Bestemmelsen om investeringsforbud er etter vår vurdering en uhensiktsmessig avgrensning. Kravet om at virksomheten både må ha hovedsete og produksjonssted i bosetningene innebærer at reguleringen i hovedsak rammer formelt lokaliserte enheter, mens økonomisk sentrale aktører faller utenfor. Vi anbefaler at teksten endres til "forbud mot erverv av næringsvirksomhet med hovedsete **og/eller** produksjonssted i de israelske bosetningene i Palestina".

Ved å knytte rettsvirkning til hovedsete etableres et sterkt insentiv til strukturell tilpasning. Virksomheter kan opprettholde eller øke aktiviteten i bosetningene samtidig som hovedsetet lokaliseres utenfor. Dette innebærer at selskaper i stor grad kan omgå reguleringen gjennom selskapsrettslig organisering.

Oppsummert

Handelskampanjen støtter intensjonen og målet bak lovforslaget, men vurderer at lovens utforming gjør at den er lite egnet til å oppnå det uttalte målet om å hindre økonomiske bidrag til bosetningene.

Lovforslaget fremstår samlet sett som systematisk underinkluderende i forhold til de sentrale økonomiske aktørene det er ment å påvirke, samtidig som det rammer virksomheter med begrenset økonomisk betydning. I nåværende form, kan reguleringen omgås gjennom selskapsstruktur, og dermed vil den i praksis ikke omfatte de viktigste økonomiske driverne til de ulovlige bosetningene.

Avvik mellom formål og virkemiddel

Lovens formål er å hindre økonomiske bidrag til bosetningene. Likevel ekskluderer forslaget:

- internasjonale konsern med produksjon i bosetningene
- israelske entreprenørselskaper med omfattende byggeaktivitet i bosetningene
- banker som finansierer bolig- og infrastrukturprosjekter i bosetningene
- selskaper som utvinner naturressurser i bosetningsområder

Felles for disse er at de har reell og ofte avgjørende økonomisk betydning for bosetningsutviklingen, men faller utenfor fordi hovedsete er lokalisert utenfor bosetningene. Bestemmelsen medfører dermed at to selskaper med identisk virksomhet i bosetningene behandles ulikt utelukkende basert på registreringsadresse. Dette innebærer en rettslig differensiering som fremstår som tilfeldig i lys av formålet, og som vanskelig kan begrunnes ut fra saklige hensyn.

Andre handelspolitiske tiltak i tråd med Norges plikt ifølge folkeretten

Det eksisterer en dypt forankret sammenheng mellom den israelske økonomien og Israels rolle som okkupasjonsmakt i de palestinske territoriene. Den ulovlige okkupasjonen av palestinske territorier er avhengig av et system av politikk og praksis som strekker seg over flere tiår og håndheves av de ulike organene i den israelske staten. Dette systemet diskriminerer det palestinske folket og legger til rette for utnyttelse av deres ressurser. UNCTAD anslår at den israelske økonomien tjener i

gjennomsnitt 30 milliarder dollar (i faste 2015-dollar) per år på Israels rolle som okkupasjonsmakt og ressursene den utvinner fra det palestinske folket.¹

Som departementet selv skriver i høringsnotatet, antas det at norsk handel med israelske bosetninger er svært beskjeden. Loven må derfor antas å primært ha en symbolsk verdi ved å vise at Norge ikke aksepterer de ulovlige bosetningene på Vestbredden. Dette er viktig, men Handelskampanjen mener det også bør tas grep som adresserer den israelske statens rolle i de ulovlige bosetningene i Palestina, samt de vedvarende og systematiske bruddene på folkeretten og grunnleggende menneskerettigheter.

Handelskampanjen vurderer derfor at Norge også bør innføre tiltak som adresserer den israelske stats ansvar for de systematiske menneskerettighetsbruddene mot palestinere. Derfor tar Handelskampanjen til orde for at regjeringen må:

- Arbeide for at EFTA suspenderer handelsavtalen med Israel
- Arbeide for at Israels favored nation-behandling (bestevilkårsprinsippet, MFN) i WTO suspenderes

Dette vil sende et sterkere signal om at Norge ikke aksepterer Israels menneskerettighets- og folkerettsbrudd, og det vil ha større virkning på den israelske staten som er ansvarlig for menneskerettighetsbruddene mot palestinere på Gaza og Vestbredden.

Suspensjon av handelsavtalen mellom EFTA og Israel

I juli 2024 slo ICJ fast at den israelske okkupasjonen er ulovlig og FNs generalforsamling fulgte opp med et krav om at okkupasjonen må avsluttes innen 18. september 2025. Dette har ikke skjedd. 149 land – inkludert alle EFTA-medlemmene – stemte for resolusjonen.

Suspensjon av handelsavtaler er et anerkjent traktatrettslig virkemiddel som kan anvendes midlertidig og målrettet som respons på vesentlige og vedvarende folkerettsbrudd. Slike tiltak utgjør ikke sanksjoner i strafferettslig forstand, men følger av alminnelige regler om traktatgjennomføring og unntak i internasjonal handelsrett. Det er derfor fullt mulig å suspendere EFTA-Israel-avtalen.

Suspensjon av Israels most favored nation-behandling (bestevilkårsprinsippet, MFN) i WTO

Å opprettholde normale handelsforbindelser med Israel bidrar i praksis til den straffefriheten Israel utnytter for å opprettholde sin ulovlige okkupasjon av palestinske territorier. Suspensjon av Israels MGN-behandling i henhold til WTO-retten, samt enhver annen fortrinnsbehandling i henhold til andre handelsavtaler, er påkrevd av tredjestater for at de effektivt skal kunne oppfylle sine forpliktelser i henhold til folkeretten, slik det er fastslått av Den internasjonale domstolen (ICJ) og FNs generalforsamling (UNGA).

WTO-reglene inneholder, under sine «sikkerhetsunntak», et hierarki mellom staters forpliktelser i henhold til FN-pakten og forpliktelsene i henhold til WTO-retten, noe som gjør det mulig for medlemsstatene, under de nåværende omstendighetene, å avvike fra sine kjerneforpliktelser i

¹ UNCTAD, "Report prepared by the secretariat of the United Nations Conference on Trade and Development on the economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people: the toll of the additional restrictions in Area C, 2000–2020" (August 2022).

henhold til WTO-reglene og suspendere anvendelsen av MFN-behandlingen overfor Israel. EU og Norge besluttet i 2022 å nekte russiske produkter og tjenester MFN-behandling i lys av Russlands invasjon av Ukraina, med henvisning til det de vurderte som «grove brudd på folkeretten, FN-pakten og grunnleggende prinsipper for internasjonal fred og sikkerhet», og for å holde Russland «ansvarlig og hindre [dem] i å undergrave demokratiet, global stabilitet og folkeretten» samt «beskytte [sine] vesentlige sikkerhetsinteresser» (dvs. artikkel XXI(b) i GATT)².

Våre anbefalinger

- Lovforslaget bør omarbeides i retning av en aktivitets- og verdikjedebasert regulering som i større grad fanger de økonomiske realitetene i bosetningsøkonomien, slik at loven kan oppnå sitt formål
- Lovforslaget bør innrettes så det omfatter all økonomisk aktivitet som bidrar til de ulovlige bosetningene, ikke kun selskaper som har hovedsete og produksjon i bosetningene.
- Dette innebærer at loven ikke kun bør omfatte selskaper med direkte eierskap i eiendom, men også omfatter selskaper som har indirekte eierskap gjennom investeringer i selskaper som eier, utbygger, forvalter eller finansierer eiendom i de israelske bosetningene i Palestina.
- Regjeringen bør i tillegg bruke sterkere handelspolitiske virkemidler for å adressere den israelske stats systematiske menneskerettsbrudd i Palestina, utover de ulovlige bosetningene
- Regjeringen bør arbeide for at EFTA suspenderer handelsavtalen med Israel
- Regjeringen bør arbeide for at Israel fratras sin *most favored nation (MFN)*-status i WTO.

² Pressemelding fra EU-kommisjonen: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1761 og Fellesuttalelse i WTO fra Albania, Australia, Canada, EU, Island, Japan, Korea, Moldova, Montenegro, New Zealand, Nord-Makedonia; Norge, Storbritannia og USA: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_statement_on_aggression_by_the_russian_federation_against_ukraine.pdf